

the content of the educational process in the process of professional and pedagogical activity; activation of the subject in the reflection of pedagogical activity; creation of a special image-forming environment, etc. After all, thanks to the right image you can quickly enter a specific social environment, attract attention, quickly establish friendly relations.

The professional image of a teacher is a set of many factors that reflect not only personal qualities – it is external expressiveness, linguodidactic and speech competence, personal and business characteristics, creative and spiritual and moral potential, mastery of advanced technologies of teaching and education, ability to learn throughout life.

To implement the process of forming a professional image of a future foreign language teacher, a scheme of pedagogical support was developed, which required the use of pedagogical tools (content of educational material; methods and forms of teaching and education; personal and professional qualities of students; interpersonal relations in the academic group, and educational environment). Applying these pedagogical tools, the author aimed to develop a model of professional image of the future teacher of a foreign language, which is based on the requirements of a holistic approach and at the same time provides for organic inclusion in the actual pedagogical process.

Content-procedural features of the educational process, which are the basis for the formation of the professional image of the future teacher of a foreign language, were implemented in a special workshop “Technology of forming the image of a foreign language teacher”, which contained both theoretical and practical classes.

Keywords: professional image, pedagogical means, special workshop, professional-pedagogical activity, future foreign language teacher.

УДК 378.04:61

ORCID 0000-0003-1847-7993

Тимова А. В.

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Наведено основні підходи до визначення критеріїв, показників та рівнів професійної компетентності, які позглядалися науковцями у секторі досліджуваної проблематики. Висвітлено вимоги яким мають відповідати обрані критерії, такі як: адитивність, адекватність, кількісність (Беспалько, 1971).

Подано означення сформульованих критеріїв для визначення рівня сформованості професійної компетентності при підготовці майбутніх сімейних лікарів, а саме: мотиваційний, когнітивний, прагматичний та саморегуляційний, які було виділено у ході дослідження на основі інтерв'ю експертів у фокус-групах. На основі проаналізованих освітніх програм за спеціальністю “Загальна практика-сімейна медицина” (напрямок підготовки “Медицина”), робочих програм дисциплін, нормативних документів, державного стандарту вищої медичної освіти, освітньо-професійних програм галузі знань “Охорона здоров'я”, спеціальності “222 Медицина” спеціалізації “Загальна практика – сімейна медицина”, навчальних планів та програм циклу спеціалізації за фахом “Загальна практика-сімейна медицина”. Викладено визначення показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів. У результаті було виділено три основних рівні сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів: високий, середній та низький. На кожному з описаних рівнів запропоновано систему необхідних знань, вмінь та

навичок для провадження майбутньої професійної діяльності.

З'ясовано, що основними критеріями виміру професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів є здатність студента до самовдосконалення за кожним з описаних критеріїв, що сприятиме більш високій сформованості процесуальних характеристик професійної діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря) під час майбутньої повсякденної трудової діяльності. Виділено узагальнені показники сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за кожним критерієм представленим у статті. Розглянуто різні аспекти проявів сформованості стійкості набутих вмінь та навичок, а також розвитку особистісних навичок, якими має володіти майбутній сімейний лікар відповідно до визначеного рівня сформованості професійної компетентності у процесі опанування профільних дисциплін за спеціальністю “Загальна практика-сімейна медицина” (напряму підготовки “Медицина”).

Ключові слова: майбутній сімейний лікар, професійна компетентність, критерії сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів, показники, рівні сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів.

Найважливіше завдання сучасної вищої медичної школи – підготовка компетентного, конкурентоздатного лікаря міжнародного рівня, який має високий рівень професійної підготовки, сформованості загальних та професійних компетентностей, досвід виконання професійних обов'язків, надійні світоглядні, морально-етичні орієнтири у всіх галузях його діяльності, зокрема, у галузі сімейної медицини як стратегічного напряму європейського розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я.

Пошук дієвих механізмів формування професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів, здатних системно, послідовно і професійно виконувати свої професійні обов'язки, надавати первинну медико-санітарну допомогу, формувати у своїх пацієнтів мотивацію щодо здорового способу життя, закладати міцний фундамент здоров'я, здійснюється відповідно до нормативних документів державного рівня: Конституції України, Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, низки Законів України про охорону здоров'я, Національної стратегії розвитку освіти України на період 2011–2021 роки, Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки, Закону України “Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення” № 2168-VIII від 19.10.2017, Стратегії розвитку медичної освіти (оприлюднено для громадського обговорення 12.09.2018 року). Ці документи передбачають завдання, спрямовані на результат і на втілення ідеології відкритого доступу населення до профілактичних та медичних послуг, а також підвищення якості вищої медичної освіти, зокрема, професійної підготовки сімейних лікарів, спрямованої на формування їх професійної компетентності.

Професійна компетентність майбутнього сімейного лікаря передбачає: володіння відповідними діагностичними алгоритмами, здатністю приймати адекватні терапевтичні рішення, здатністю розпізнавати екстрені стани і надавати невідкладну допомогу, проводити диференційну діагностику найбільш поширених захворювань і складати протокол лікування, здатністю використання нових інформаційних технологій з метою діагностики і лікування пацієнтів (Макаренко, 2017).

Ефективність професійної підготовки майбутніх сімейних та якість освіти

лікарів у медичних ЗВО загалом визначаються рівнем сформованості професійної компетентності. Діагностувати цей рівень можливо завдяки критеріальному підходу, який передбачає чітке визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів.

На думку О. Єжової, використання *критеріального підходу* в педагогічних дослідженнях дає змогу класифікувати експериментальні дослідження, об'єктивізувати експериментальні дані, використовувати сучасні статистичні і математичні методи, порівнювати дані тощо (Єжова, 2010).

Безсумнівно, критерії сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів виражають найзагальніші сутнісні ознаки, на основі яких здійснюють оцінку професійної компетентності, при цьому ступінь вияву, якісна спрямованість, визначеність критерію виражається в конкретних показниках.

У аналізованому аспекті варто апелювати до досліджень В. Беспалька, який орієнтує на дотримання таких вимог до критеріїв:

- *адитивність* – при застосуванні критерію до складових явища, його повна міра отримується за допомогою складання окремих результатів (тобто, критерій є сумою його показників);

- *адекватність* – кожен критерій має відповідати досліджуваному явищу, і в ньому має відбиватися як природа явища, так і динаміка його змін;

- *кількісність* – критерій має бути числовим, при цьому одні й ті ж фактичні значення різних явищ при застосуванні до них критерію мають давати однакові числові значення виміряних величин (Беспалько, 1971).

В. Курило акцентує дослідницьку увагу на додаткових вимогах до критеріїв, як-от: узгодження із складовими явища, комплексність, можливість оцінювати розвиток, а також поточні і кінцеві результати педагогічного явища, відповідність меті і завданням, змісту досліджуваного явища, істотність і стійкість, взаємозумовленість (Курило, 1999).

Отже, за допомогою критеріїв та їх показників встановлюється цілісна структура досліджуваного феномену професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів як результату підготовки студентів у медичних ЗВО.

Необхідно зупинитися на характеристиці критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів, підґрунтям для якої постали праці науковців І. Гуменної, котра зазначає що професійна готовність лікаря є сукупністю компонентів готовності до професійної діяльності, яка має відповідні критерії котрі визначаються сукупністю обумовлених показників (І. Гуменна 2016).

Л. Дуднікова вважає, що акцент при визначенні критеріїв та показників професійної підготовки лікарів варто зосередити на розвитку самостійності студентів через організацію їх самоосвіти та самовиховання, формування навичок самоосвітньої діяльності, навчання методів та прийомів самовиховання (Л. Дуднікова, 2011).

Варто зазначити, що важливу роль при визначенні критеріїв, показників

та рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів склали наукові дослідження таких вчених: Т. Закусилова (2018), Я. Кульбашна (2014), І. Кривенко (2013), О. Наливайко (2016), Ю. Остраус (2016), Ж. Рагіна (2017), М. Саєнко (2018), К. Соцька (2016), Г. Стечак (2017), М. Тимофієва (2008), М. Чекрижова (2016).

Мета статті – схарактеризувати критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів.

У ході наукового пошуку для розроблення системи критеріїв оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів було проведено теоретико-експериментальну роботу і враховано думки експертів, у ролі яких виступали викладачі кафедр сімейної медицини, предметних комісій з сімейної медицини медичних ЗВО. Так, за результатами інтерв'ю у фокус-групах було з'ясовано, що професійно компетентний студент повинен мати бажання працювати лікарем загальної практики (сімейним лікарем), стійку мотивацію до виконання професійних обов'язків; загальні та спеціальні знання, які окреслені у робочих програмах дисциплін, зокрема, дисципліни “Загальна практика (Сімейна медицина)”, проявляти уміння застосовувати їх на практиці, а також проявляти особистісно важливі якості (доброта, порядність, чесність, рішучість, наполегливість, врівноваженість, терплячість, чуйність, впевненість у собі тощо) та здатність до саморегуляції.

У такий спосіб було визначено основні критерії сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – **мотиваційний, когнітивний, прагматичний та саморегуляційний**, а також на підставі аналізу праць науковців, присвячених розкриттю суті професійної компетентності, у нашошу дослідженні визначено, що **професійна компетентність майбутнього сімейного лікаря** – це інтегрована характеристика особистості, яка відображає системне сприйняття професійної реальності, сприяє ефективному здійсненню професійної діяльності лікаря загальної практики-сімейного лікаря та активному використанню навчальних досягнень в галузі сімейної медицини.

Детально проаналізувавши освітні програми спеціальністю “Загальна практика-сімейна медицина” (напрямок підготовки “Медицина”), робочі програми дисциплін, особливо, “Загальна практика (Сімейна медицина)”, нормативні документи Європейської асоціації сімейної медицини (Wonca Europe), а також за довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, у випуску 78 “Охорона здоров'я” (2002), державного стандарту вищої медичної освіти, освітньо-професійних програм галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 Медицина спеціалізації “Загальна практика-сімейна медицина”, навчальних планів та програм циклу спеціалізації за фахом “Загальна практика-сімейна медицина”.

З урахуванням підходів до оцінювання знань та умінь студентів, висвітлених у робочих програмах, виокремлюємо також 3 рівні сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – **високий, середній та низький**.

Мотиваційний критерій сформованості професійної компетентності

майбутніх сімейних лікарів – це ступінь сформованості мотивації до майбутньої професійної діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря).

Показниками сформованості за мотиваційним критерієм є:

– наявність у студентів-медиків мотивації до виконання професійних обов'язків лікаря загальної практики (сімейного лікаря), досягнення успіху в майбутній професійній діяльності;

– бажання працювати лікарем загальної практики (сімейним лікарем);

– наявність системи життєвих і професійних цінностей сімейного лікаря.

Окреслимо *рівні* сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за мотиваційним критерієм.

Високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за мотиваційним критерієм притаманний студенту, який проявляє стійку внутрішню мотивацію та інтерес до поглибленого вивчення дисциплін професійної підготовки та сімейної медицини; проявляє стійку мотивацію до виконання професійних обов'язків лікаря загальної практики (сімейного лікаря), стійкий інтерес до професійної діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря), прагне займатися сімейною медициною, професійно й самовіддано виконувати роботу лікаря загальної практики (сімейного лікаря) у майбутньому; завжди позитивно ставиться до професійної діяльності та усвідомлює її цінності для покращення якості лікувально-профілактичного процесу; орієнтований на досягнення успіху в майбутній професійній діяльності, має стійку систему життєвих і професійних цінностей сімейного лікаря, що сприяють взаєморозумінню з колегами, пацієнтами, їхніми родичами та успішному виконанню професійних обов'язків.

Середній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за мотиваційним критерієм притаманний студенту, який у достатній мірі проявляє мотивацію та інтерес до поглибленого вивчення дисциплін професійної підготовки та сімейної медицини; проявляє стійку зовнішню мотивацію до виконання професійних обов'язків лікаря загальної практики (сімейного лікаря) та інтерес до професійної діяльності, не виключає можливості займатися сімейною медициною, професійно й самовіддано виконувати роботу лікаря загальної практики (сімейного лікаря) у майбутньому; досить позитивно ставиться до професійної діяльності та усвідомлює її цінності для покращення якості лікувально-профілактичного процесу; орієнтований на досягнення успіху в майбутній професійній діяльності, не боїться невдач, вірить у себе як у фахівця, але не має стійкої системи життєвих і професійних цінностей сімейного лікаря, що сприяють взаєморозумінню з колегами, пацієнтами, їхніми родичами та успішному виконанню професійних обов'язків.

Низький рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за мотиваційним критерієм притаманний студенту, у якого спостерігається слабка зацікавленість навчальною діяльністю та сімейною медициною; у студента відсутня внутрішня мотивація, але може проявлятися

зовнішня мотивація до виконання професійних обов'язків лікаря загальної практики (сімейного лікаря) та опосередкований інтерес до професійної діяльності; студент не виключає можливості займатися сімейною медициною у майбутньому, але не прагне професійно й самовіддано виконувати роботу лікаря загальної практики (сімейного лікаря), загалом усвідомлює її цінність для покращення якості лікувально-профілактичного процесу, але не завжди позитивно ставиться до професійної діяльності; у студента слабка орієнтація на успіх і наявність побоювання неминучості професійних невдач, фрагментарні уявлення про професійні цінності сімейного лікаря.

Когнітивний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – це ступінь сформованості знань та здатність до їх побудови.

Показниками сформованості за когнітивним критерієм є:

– наявність у студентів системи загальних та спеціальних знань, які необхідні майбутнім сімейним лікарям для здійснення ефективної професійної діяльності;

– здатність до побудови знань, організації власного часу і стратегії навчання;

– здатність приймати рішення та вирішувати проблеми у навчанні та майбутній професійній роботі лікаря загальної практики (сімейного лікаря).

Високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за когнітивним критерієм притаманний студенту, який глибоко і досконало засвоїв теоретичний матеріал “ЗП-СМ”, може визначити етіологію, патогенез, клінічні особливості і варіанти захворювання, має глибокі знання з фармакодинаміки, фармакокінетики, знає протипоказання, побічні дії ліків та їх диференційоване застосування, знає дози ліків в обсязі, що передбачений програмою, вміє виписувати рецепти та правильно оформити лист лікарських призначень конкретному хворому, вміє вирішити питання медико-соціальної експертизи.

Середній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за когнітивним критерієм притаманний студенту, який добре засвоїв теоретичний матеріал з усіх розділів терапії, має достатній практичний рівень підготовки, достатньо володіє знаннями з фармакодинаміки, фармакокінетики, побічної дії ліків, вміє їх застосовувати, знає дози ліків в обсязі, що передбачений програмою, але допускає неточності, вміє виписати рецепт на задану лікувальну форму та оформити лист призначень конкретному хворому, допускає окремі неточності у відповідях та при вирішенні клінічної ситуаційної задачі.

Низький рівень сформованості за когнітивним критерієм притаманний студенту, який має знання з основних питань терапії, задовільний практичний рівень підготовки, але не засвоїв деталі, який знає механізм дії та побічні дії основних груп ліків, які передбачені програмою; уміє правильно виписати рецепт та оформити лист лікарських призначень, допускає окремі суттєві помилки у відповідях та при вирішенні клінічної задачі.

Прагматичний критерій сформованості професійної компетентності

майбутніх сімейних лікарів – це ступінь ефективності й дієвості знань та вмінь, засвоєних студентами-медиками на практиці.

Показниками сформованості за прагматичним критерієм є:

– наявність у студентів-медиків системи професійних умінь і навичок для здійснення діагностичної, лікувальної, профілактичної та протиепідемічної роботи лікаря загальної практики (сімейного лікаря);

– здатність застосовувати уміння та навички на практиці у майбутній професійній діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря);

– здатність розв'язувати професійні задачі, оцінювати їх значущість, створювати й реалізовувати програму професійної самоосвіти та розвитку.

Високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за прагматичним критерієм притаманний студенту, який глибоко і досконало оволодів методикою опитування та фізичного обстеження хворого, відмінно володіє прийомами визначення симптомів різних захворювань внутрішніх органів, вільно володіє діагностичними та лікувальними маніпуляціями, уміє скласти план лікування, знає об'єм і правильно інтерпретує дані додаткових (лабораторних, інструментальних, променевих) методів дослідження, вміє проводити клінічне обстеження пацієнта при найпоширеніших захворюваннях, встановлювати діагноз, надавати невідкладну медичну допомогу в разі критичних станів; вільно володіє прийомами реанімації; уміє проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на дільниці, пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці, вести передбачену медичну документацію.

Середній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за прагматичним критерієм притаманний студенту, який глибоко оволодів методикою обстеження хворого, але допускає незначні помилки в порядку обстеження та інтерпретації результатів лабораторних та інструментальних методів обстеження, а також при проведенні діагностичних та лікувальних маніпуляцій; допускає незначні помилки у процесі встановлення діагнозу, при наданні невідкладної медичної допомоги в разі критичних станів; у достатній мірі володіє прийомами реанімації; вміє проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на дільниці, пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці, вести передбачену медичну документацію.

Низький рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за прагматичним критерієм притаманний студенту, який оволодів методикою обстеження хворих, але допускає суттєві порушення в порядку та методиці проведення фізичного та додаткових методів обстеження хворого, в інтерпретації результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, помиляється при виконанні окремих діагностичних та лікувальних маніпуляцій; часто допускає певні помилки у процесі встановлення діагнозу, допускає помилки, які суттєво не впливають на якість надання невідкладної медичної допомоги в разі критичних станів; робить

суттєві помилки при застосуванні прийомів реанімації; уміє проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на дільниці, пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці, допускає суттєві порушення при веденні медичної документації.

Саморегуляційний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – ступінь сформованості особистісно важливих якостей для успішної роботи лікаря загальної практики (сімейного лікаря) та здатність до саморегуляції.

Показниками сформованості за саморегуляційним критерієм є:

– наявність особистісно важливих якостей (доброта, порядність, чесність, рішучість, наполегливість, врівноваженість, терплячість, чуйність, впевненість у собі тощо);

– комунікативні, організаторські, дослідницькі здібності, необхідні для успішної роботи лікаря загальної практики (сімейного лікаря), прагнення до самопізнання і саморозвитку;

– здатність до саморегуляції у навчанні та професійної саморегуляції, що забезпечить комплексне становлення майбутнього сімейного лікаря.

Високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за саморегуляційним критерієм притаманний студенту, у якого яскраво виражені особистісно важливі для роботи сімейним лікарем якості, яскраво проявляються комунікативні, організаторські, дослідницькі здібності; студент у повній мірі здійснює керування своїм навчальним процесом таким чином, щоб будь-яка зміна умов завдань, зустріч з різними труднощами спричиняє таку дію мислення, яка призводить до самостійного розв'язування завдання чи проблеми; бездоганно організовує свою самостійну роботу; студент постійно прагне до самоосвіти, самопізнання, саморозвитку, до професійного зростання; має місце повне усвідомлення необхідності навчання впродовж усього життя.

Середній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за саморегуляційним критерієм притаманний студенту, у якого у достатній мірі виражені особистісно важливі для роботи сімейним лікарем якості, ситуативно проявляються комунікативні, організаторські, дослідницькі здібності; студент не завжди здійснює керування своїм навчальним процесом таким чином, щоб будь-яка зміна умов завдань, зустріч з різними труднощами спричиняє таку дію мислення, яка призводить до самостійного розв'язування завдання чи проблеми потребуючи сторонньої допомоги для регулювання своєї діяльності; студент уміє вчитися, керувати своєю навчальною діяльністю та організовувати самостійну роботу, але не завжди прагне до цього; студент у цілому прагне до самоосвіти, самопізнання, саморозвитку, до професійного зростання, але не завжди докладає до цього дієвих зусиль; має місце усвідомлення необхідності навчання упродовж усього життя.

Низький рівень сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів за саморегуляційним критерієм притаманний студенту, у якого у слабо виражені особистісно важливі для роботи сімейним лікарем якості, ситуативно проявляються комунікативні, організаторські, дослідницькі

здібності; студент вирішує навчальні ситуації як дії за аналогією, з повторенням звичних для нього підходів; студенту важко вчитися самостійно, керувати своєю навчальною діяльністю та організовувати самостійну роботу; студент у цілому розуміє необхідність навчання впродовж усього життя, самоосвіти, самопізнання, саморозвитку, професійного зростання, але не докладає до цього дієвих зусиль.

Результати проведеної дослідної роботи дозволяють стверджувати, що обрана система критеріїв, показників та відповідних рівнів є прийнятною при визначенні сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів, що виражається у кількісних та якісних змінах у ході проведення нашого експерименту.

Висновки. Таким чином, на підставі аналізу праць науковців, присвячених розкриттю суті професійної компетентності, у дослідженні професійна компетентність майбутнього сімейного лікаря потрактована як інтегрована характеристика особистості, яка відображає системне сприйняття професійної реальності, сприяє ефективному здійсненню професійної діяльності лікаря загальної практики-сімейного лікаря та активному використанню навчальних досягнень в галузі сімейної медицини.

Обґрунтовано критерії (мотиваційний, когнітивний, прагматичний, саморегуляційний), показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів, а саме виділено, що мотиваційний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – це ступінь сформованості мотивації до майбутньої професійної діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря), когнітивний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – це ступінь сформованості знань та здатність до їх побудови, прагматичний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – це ступінь ефективності й дієвості знань та вмінь, засвоєних студентами-медиками на практиці і саморегуляційний критерій сформованості професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів – ступінь сформованості особистісно важливих якостей для успішної роботи лікаря загальної практики (сімейного лікаря) та здатність до саморегуляції. Тож, основними критеріями виміру професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів є здатність студента до самовдосконалення за кожним з описаних критеріїв, що сприятиме більш високій сформованості процесуальних характеристик професійної діяльності лікаря загальної практики (сімейного лікаря) під час майбутньої повсякденної трудової діяльності. Це дає змогу здійснити оцінювання ефективності впровадження інновацій у освітній процес майбутніх сімейних лікарів у ході проведення експериментального дослідження.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в розробці та експериментальній перевірці форм і методів підготовки майбутніх сімейних лікарів до професійної діяльності в визначених педагогічних умовах, які вважаємо визначальним у структурі досліджуваної підготовки студентів із

використанням веб-технологій.

Використана література :

1. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. К. : Либідь.
2. Гуменна, І. Р. (2016). *Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції*. (Дис. ... канд. пед. наук). Тернопіль.
3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. (2002). Вип. 78. "Охорона здоров'я". Наказ Міністерства охорони здоров'я України 29.03.2002 № 117. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02>
4. Дуднікова, Л. В. (2011). *Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів*. (Автореф. дис. ... канд. пед. наук). Вінниця.
5. Кононец, Н. В. (2016). *Дидактичні основи ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу студентів аграрних коледжів*. (Дис. ... докт. пед. наук). Полтава.
6. Курило, В. С. (1999). Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*, 2, 35–39.
7. Закусилова, Т. О. (2018). *Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки*. (Дис. ... канд. пед. наук). Запоріжжя.
8. Кульбашна, Я. А. (2014). Концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології. *Освітологічний дискурс*, 2, 86-96
9. Кривенко, І. П. (2013). Критерії, показники та рівні сформованості у майбутніх лікарів компетентності з опрацювання медико-біологічних даних у процесі навчання медичної інформатики. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Вип. 111, 94-102.
10. Наливайко, О. Б. (2016). *Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки*. (Дис. ... канд. пед. наук). Вінниця.
11. Остраус, Ю. М. (2016). Ціннісні орієнтації як критерій сформованості професійно-комунікативної культури майбутніх сімейних лікарів. *Педагогічні науки*, 65, 65-71.
12. Рагіна, Ж. М. (2017). *Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування*. (Дис. ... канд. пед. наук). Запоріжжя.
13. Стечак, Г. М. (2017). *Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті*. (Дис. ... канд. пед. наук). Львів.

References :

1. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk*. K. : Lybid.
2. Humenna, I. R. (2016). *Pidhotovka maibutnikh likariv do profesiinoi komunikatsii na zasadakh mizhdystsyplinarnoi intehtratsii*. (Dys. ... kand. ped. nauk). Ternopil.
3. Dovidnyk kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. (2002). Vyp. 78. "Okhorona zdorovia". Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy 29.03.2002 № 117. Vziato z: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02>
4. Dudnikova, L. V. (2011). *Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia u maibutnikh likariv*. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Vinnytsia.
5. Kononets, N. V. (2016). *Dydaktychni osnovy resursno-oriientovanoho navchannia dystsyplin kompiuternoho tsyклу studentiv ahramykh koledzhiv*. (Dys. ... dokt. ped. nauk). Poltava.
6. Kurylo, V. S. (1999). *Modeliuvannia systemy kryteriiv otsinky rozvytku osvity v rehioni*. *Pedahohika i psykhohohiia*, 2, 35–39.
7. Zakusylova, T. O. (2018). *Formuvannia osnov profesionalizmu maibutnikh medychnykh sester u protsesi fakhovoi pidhotovky*. (Dys. ... kand. ped. nauk). Zaporizhzhia.
8. Kulbashna, Ya. A. (2014). *Kontseptualni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi stomatolohii*. *Osvitolohichnyi dyskurs*, 2, 86-96
9. Kryvenko, I. P. (2013). *Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti u maibutnikh likariv kompetentnosti z opratsiuvannia medyko-biolohichnykh danykh u protsesi navchannia medychnoi informatyky*. *Naukovi zapysky Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu im. M. P. Drahomanova*. Vyp. 111, 94-102.
10. Nalyvaiko, O. B. (2016). *Formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh simeinykh likariv u protsesi kontekstnoi pidhotovky*. (Dys. ... kand. ped. nauk). Vinnytsia.

11. Ostraus, Yu. M. (2016). Tsinnisni orientatsii yak kryterii sformovanosti profesiino-komunikatyvnoi kultury maibutnikh simeinykh likariv. *Pedahohichni nauky*, 65, 65-71.
12. Rahrina, Zh. M. (2017). Pidhotovka maibutnikh inozemnykh spetsialistiv-medykiv do profesiinoho spilkuвання. (Dys. ... kand. ped. nauk). Zaporizhzhia.
13. Stechak, H. M. (2017). Pedahohichna pidhotovka maibutnikh simeinykh likariv u medychnomu universyteti. (Dys. ... kand. ped. nauk). Lviv.

ТИТОВА А. В. Критерии, показатели и уровни сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей.

Приведены основные подходы к определению критериев, показателей и уровней профессиональной компетентности, которые рассматривались учеными в секторе исследуемой проблематики. Отражены требования которым должны отвечать избранные критерии, такие как: адитивність, адекватність, кількісність (Беспалько, 1971).

Подано определение сформулированных критериев для определения уровня сформированности профессиональной компетентности при подготовке будущих семейных врачей, а именно: мотивационный, когнитивный, прагматичный и саморегуляционный, которые были выделены в ходе исследования на основе интервью экспертов в фокусных группах. На основе проанализированных образовательных программ за специальностью "Общая практика-семейная медицина" (направление подготовки "Медицина"), рабочих программ дисциплин, нормативных документов, государственного стандарта высшего медицинского образования, образовательно-профессиональных программ области знаний "Здравоохранение", специальности "222 Медицина" специализации "Общая практика – семейная медицина", учебных планов и программ цикла специализации по специальности "Общая практика-семейная медицина". Изложено определение показателей и уровней сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей. В итоге было выделено три основных уровни сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей: высокий, средний и низкий. На каждом из описанных уровней предложена система необходимых знаний, умений и навыков для осуществления будущей профессиональной деятельности.

Выяснено, что основными критериями измерения профессиональной компетентности будущих семейных врачей является способность студента к усовершенствованию за каждым из описанных критериев, что будет способствовать высшей сформированности процессуальных характеристик профессиональной деятельности врача общей практики (семейного врача) во время будущей повседневной трудовой деятельности. Выделены обобщенные показатели сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей по каждому критерию представленным в статье. Рассмотрены разные аспекты проявлений сформированности стойкости приобретенных умений и навыков, а также развитию особитісних навыков, которыми должен владеть будущий семейный врач в соответствии с визначеного уровнем сформированности профессиональной компетентности в процессе овладения профильными дисциплинами за специальностью "Общая практика-семейная медицина" (направление подготовки "Медицина").

Ключевые слова: будущий семейный врач, профессиональная компетентность, критерии сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей, показатели, уровни сформированности профессиональной компетентности будущих семейных врачей.

ТИТОВА А. В. Criteria, indicators and levels of of professional competence of future family physicians.

This article presents the main approaches to defining the criteria, indicators and levels of professional competence, which are considered by the scientists in the sector of the studied problem. The requirements which the selected criteria must meet are described, such as: additivity, adequacy,

and quantity (Bespalko, 1971).

The definition of the formulated criteria for determining the level of formation of professional competence in the preparation of future family doctors is given, namely: motivational, cognitive, pragmatic and self-regulatory, which were allocated during the research on the basis of expert interviews in focus groups. On the basis of the analyzed educational programs in the specialty "General Practice-Family Medicine" (the direction of training "Medicine"), working programs of disciplines, normative documents, the state standard of higher medical education, educational-professional programs of the field of knowledge "Health", specialty "222 Medicine" specialization "General practice – family medicine", curricula and programs of the specialization cycle "General practice-family medicine". The definition of indicators and levels of formation of professional competence of future family physicians is described. As a result, three main levels of professional competence of future family physicians were identified: high, medium and low. At each of the described levels a system of necessary knowledge, skills and abilities for carrying out of the future professional activity is offered.

It was determined that the main criteria for measuring the professional competence of future family doctors is the ability of the student to self-improvement for each of the described criteria, which will contribute to the higher formation of procedural characteristics of the professional activity of a general practitioner (family doctor) during future day-to-day work. The generalized indexes of professional competency of future family physicians according to each criterion presented in the article are highlighted. Different aspects of the manifestations of the formation of the stability of the acquired skills and skills, as well as the development of personal skills, which should be owned by the future family physician in accordance with the determinable level of the formation of professional competence in the process of mastering specialized disciplines in the specialty "General Practice-Family Medicine" (the direction of training "Medicine")

Keywords: future family doctor, professional competence, criteria of formation of professional competence of future family physicians, indicators, levels of formation of professional competence of future family physicians.

УДК 378.011.3-051:81'243

Торубара О. А.

СУЧАСНІ СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті описується структура та зміст інструментів фахової самодіагностики майбутнього вчителя ІМ – Cambridge English Teaching Framework та Рамки безперервного професійного розвитку вчителів. Автор обґрунтовує можливості використання даних документів задля створення індивідуальної траєкторії професійного зростання молодого педагога з метою формування його професійної майстерності.

Ключові слова: професійна майстерність, майбутній вчитель іноземних мов, Рамка професійного розвитку, кваліфікаційна категорія, дескриптор.

Сьогодні висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителя ІМ. В процесі усвідомлення нової сутності вчительської професії запорукою формування професійної майстерності тепер визнають не стільки доступність необхідного інформаційного простору задля озброєння майбутніх фахівців готовими знаннями, скільки їх забезпечення способами здобуття, осмислення